

Nr 174.

Av herr **Sederholm**, *angående ytterligare statsbidrag till Kilaåns regleringsföretag.*

Den 19 maj 1922 anvisade Kungl. Maj:t, dels statsbidrag från allmänna avdiktningensanslaget med 140,610 kronor, dels ock lån från odlingslånefonden med 281,240 kronor till ett företag avseende reglering av Kilaån i och för torrläggning av mark inom Jogerstad, Tuna, Torp, Hagbytorp, Fadan, Backa, Gummersta, Urskåla, Berga, Krasta och Krastaängen i Tuna socken, Bögelstorp, Svedhorn, Kjulshammar, Grova, Åkerstad, Grävstad, Gällerstad, Törsta, Rällinge, Skällsta, Lunda, Fröberga, Kärrstad, Giberga, Tybble, Vallby, Valsberg, Gävle och Skena i Lunda socken samt Hesselby, Kälkestad, Lundäng, Sjukåla, Rogstad, Lunden, Östertorp, Gammelstad, Gammelstads utäng, Råstad, Brink, Spatorp, Lidatorp, Mellantorp, Garpsäter, Kilbofjäll, Smedstorp, Lida, Vaxåker, Norrhårsbråten, Tuna och Ängetorp i Kila socken av Södermanlands län, vilket företag enligt särskilt avtal av den 22 december 1919 skulle vara förbundet med en reglering av Kilaåns källsjöar, Fläten och Virlången. Tillika fastställde Kungl. Maj:t för företaget upprättad plan med bland annat det tillägg, att arbetet icke finge av lantbruksstyrelsen godkännas förrän det visats, att regleringen av nämnda båda sjöar utförts i enlighet med därför genom Östergårdens vattendomstols utslag den 28 augusti 1920 fastställt förslag. Genom beslut den 26 september 1925 har Kungl. Maj:t till företagets utförande beviljat ytterligare bidrag från allmänna avdiktningensanslaget med 21,350 kronor samt ytterligare lån från odlingslånefonden med 88,840 kronor. Slutligen har i enlighet med vad lantbruksstyrelsen i sitt nedan intagna utlåtande av den 24 februari 1927 tillstyrkt Kungl. Maj:t den 1 april 1927 för samma ändamål anvisat dels statsbidrag med ytterligare 23,260 kronor från statens avdiktningensanslag dels ock ytterligare lån med 62,100 kronor från statens avdiktningenslånefond. Sammanlagt har Kungl. Maj:t sålunda anvisat lån till ett belopp av 432,180 kronor och statsbidrag utan återbetalningsskyldighet med 185,220 kronor.

I en av länsstyrelsen med skrivelse den 29 januari 1927 till Kungl. Maj:t tillika med tillstyrkande yttranden av statens lantbruksingenjör i länet Martin Lingström och vederbörande landsfiskal överlämnad, den 24 januari 1927 dagteknad ansökning hava Knut Carlsson m. fl. intressenter för 99.896 procent av

företaget gjort framställning om beviljande av ytterligare 322,238 kronor 17 öre motsvarande på dem belöpande andel i det icke redan utdebiterade underskott för företaget att utgå i form av anslag utan återbetalningsskyldighet.

Sökandena hava därvid anfört i huvudsak följande:

»Ifrågavarande företag avser torrläggning och delvis odling av 527.57 har vattenskadad mark, varav 260.41 har åker, 219.27 har äng och odlingsmark samt 47.89 har annan jord.

För åstadkommande av största möjliga effekt av åregleringsföretaget med minsta möjliga kostnad blev nämnda företag genom särskilt avtal av den 22 december 1919 förbundet med en reglering av sjöarna Fläten och Virlången och Eders Kungl. Maj:t fastställde också genom förenämnda nådiga brev arbetsplanen för åregleringsföretaget med bland annat det tillägg, att arbetet icke finge av Kungl. Lantbruksstyrelsen godkännas, förrän det visats, att regleringen av sjöarna Fläten och Virlången blivit utförd i enlighet med visst därför genom Österbygdens Vattendomstols utslag den 28 augusti 1920 fastställt förslag.

Arbetena å såväl åreglerings- som sjöregleringsföretagen hava i huvudsak utförts i egen regi, vilket ansetts vara den för intressenterna mest betryggande och ekonomiskt fördelaktigaste formen. Vid arbetenas igångsättande visade det sig nämligen praktiskt taget omöjligt att erhålla entreprenör, som kunde erbjuda nöjaktig garanti för arbetets utförande. Vissa delar av arbetet äro emellertid verkställda genom entreprenad. Arbetena hava avbrutits endast under vintermånaderna, då kolden lagt hinder för muddringen, varjämte under större delen av en säsong åregleringsarbetet måst ligga nere till följd av strejk och blockad.

Sjöregleringsföretaget är numera i det närmaste slutfört. Det kräves ytterligare endast några få veckors arbete därå; man hoppades kunna verkställa detta redan före 1926 års utgång, men arbetet blev något fördröjt på grund av köldens inträde före beräknad tid. Åregleringen var år 1925 praktiskt taget, om man bortser från en del slutliga justeringsarbeten, redan färdig enligt det ursprungliga förslaget och skulle nu varit helt slutförd, om icke hinder av svårartad och oförutsedd beskaffenhet gång efter annan uppträtt.

Redan under det första arbetsåret visade det sig, att markens beskaffenhet var vida sämre än man kunde beräkna vid arbetsplanens uppgörande. Å största delen av den sträcka, som är föremål för regleringen, består marken sålunda av en något fastare lerskorpa, vilande på ett lager av flytlera av växlande mäktighet. På sina ställen är detta flytlerlager mera än 20 meter djupt, under det att lagret på andra håll har en mäktighet av endast en eller ett par meter. På någon enstaka punkt går den under lerlagret befintliga fasta grusbotten till och med upp i dagen. Flytlerlagrets konsistens är också ganska varierande på olika platser. Här och var är leran så pass fast, att slänterna utan svårighet kunna stå utan risk för ras, men på andra håll är materien av såppliknande beskaffenhet sådan, att vid pålning med 500 kilograms hejare en påle av mera än 12 m. längd efter nedslaget pressas upp av lermassan, så att pålen följer hejarens uppåtgående rörelse, därest icke hejaren eller annan kropp av motsvarande tyngd under minst en halv timme efter nedslaget vilar på den övre påländen. Markens beskaffenhet är också under olika tider av året varierande på grund av förändringar i grundvattenståndet.

Vid verkställandet av undersökningarna för åregleringsföretaget hade man ingen direkt anledning misstänka, att markens beskaffenhet icke skulle vara någorlunda normal. De borrhningar, som då gjordes, avsågo ju att konstatera förefintligheten av berg eller fastare jordarter inom sektionen för den blivande åfåran, och undersökningarna gävo endast vid handen, att man här hade att

göra med relativt lätt muddringsbar svämpera. Huru ytterst svärbehandlad denna lera i själva verket var, framgick först efter det muddringsarbetet någon tid fortgått. Det visade sig nämligen efter hand, att utomordentlig benägenhet för ras förelåg. Ehuru muddermassan upplades och fördelades på en så bred rayon vid åkanten som 10—18 meter, verkade massans tryck på underliggande jordlager så att marken under muddret sjönk, varvid botten och sidan av åbädden upp- och utpressades. Vid förnyad muddring för undanskaffande av den genom raset uppkomna fördämningen lades muddermassan ännu längre från åkanten och fördelades så, att förnyat ras genom muddermassans tryck om möjligt skulle undvikas. Detta hindrade emellertid icke, att ras gång efter annan inträffade på samma plats, tills slutligen omfattande pålningsarbeten utfördes. I huvudsak visade sig pålningen giva avsedd effekt, men i vissa fall var markens beskaffenhet så utomordentligt dålig, att till och med 8-meterspälår, förenade medelst kraftiga mellan de båda åsidorna gående tvärsträvor, vid inträffade förnyade ras sköto upp jämte hela åbotten mera än en meter i höjden.

Muddringen utfördes här liksom i allmänhet vid dylika företag i grunda vattendrag så, att å varje särskild arbetsplats en damm över ån anlades på lämpligt avstånd nedanför den punkt, där mudderverket placerades. Vattnet uppdämades därigenom till sådan höjd, att mudderverket bekvämligen kunde hållas flytande i ån och att tillräckligt fall erhöles för muddrets utspolande till avsedd plats på stranden. Efter muddringsarbetets slutförande å området ovanför en sådan damm anordnades en ny hålldamm någon kilometer längre ned och när den äldre dammen revs för muddringens fortsättande nedåt ån och vattenståndet till följd därav sjönk på den tidigare arbetsplatsen, var detta mången gång tillräcklig anledning till åstadkommande av ras. Stundom inträffade sådant ras kort efter den äldre dammens borttagande och kunde sålunda anses stå i direkt samband med minskningen av vattentrycket mot åns botten och sidor. Men i åtskilliga fall förekom åtminstone större ras först ett eller ett par år efter det muddringsarbetet upphört och vattenståndet sänkts. Vid många tillfällen kunde också den iakttagelsen göras, att, om vattenståndet under någon längre tid hållits konstant och därefter sänktes exempelvis för utförande av pålningsarbete eller brobyggnad och dylikt, ras med nästan osviklig säkerhet inträffade åtminstone på någon punkt, även om sänkningen av vattennivån varit så obetydlig som en fot och verkstälts med all nödig försiktighet. Det säger sig självt, att dessa förnyade ommuddringar måste ställa sig särdeles dyrbara och i många fall voro kostsammare än den första muddringen, enär muddringsarbetet hindrades bland annat av de nedslagna pålarna. Likaså måste mudderverken vid ommuddring påbyggas till större höjd för möjliggörande av ökad längd av de rännor, på vilka muddret utspolades på stränderna.

Ingen pålning var i den ursprungliga arbetsplanen föreskriven och Eders Kungl. Maj:t förordnade i sådant avseende såsom villkor för fastställande av arbetsplanen endast, att pålning skulle verkställas å 20 meter på vardera sidan om järnvägsbron vid Jönåker. De sträckor, som till följd av inträffade eller befarade ras måste förstärkas med pålar, uppgå nu till sammanlagt 4,632 meter eller sålunda närmare en halv mil. Merkostnaderna för dessa ommuddrings-, pålnings- och förstärkningsarbeten i övrigt uppgå för närvarande till minst kronor 299,400:— (inklusive räntor).

Det har förut anmärkts, att denna säregna beskaffenhet hos marken i Kilaådalen var en överraskning för intressenterna liksom för dem som planlagt företaget, särskilt som vid de rensningsarbeten, vilka av intressenterna tidigare verkstälts i ån, inga mera nämnvärda ras inträffat. Man torde med full rätt kunna påstå, att det för företagarna varit vida mindre besvärande, om berg här och var påträffats under arbetets gång och krävt opåräknade sprängnings-

kostnader. Förefintligheten av berg i åbotten hade också varit betydligt lättare att på förhand konstatera, och konsekvenserna hade varit mera begränsade och beräknliga. Markförhållandena i Kilaådalen hava nämligen vid detta företags utförande visat sig vara ur vattenavledningssynpunkt så svårartade och säregna, att någon motsvarighet härtill vid företag av liknande beskaffenhet näppeligen torde hava iakttagits inom vårt land.

Vad här ovan anförts rörande de svårigheter, som på grund av markens speciellt besvärliga beskaffenhet mött åregleringsintressenterna vid företagens utförande, torde vara tillräckligt för att förklara, det kostnaderna oundvikligen måst väsentligt överstiga de kalkylerade. En annan anledning till arbetets fördyrande har varit den, att den kubikmassa, som för åregleringen måst bortschaktas, visat sig vara större än man ursprungligen beräknat. Kalkylerna i förslaget voro i denna del baserade på undersökningar, som verkstälts vid syneförrättning år 1905, och inga skäl förelågo till antagande, att de siffror, som därvid framlagts, icke skulle vara tillförlitliga även 10—15 år därefter. Den entreprenör, åt vilken utförandet av viss mindre del av muddringsarbetet var anförtrott, gjorde emellertid anmärkning på att de kvantiteter, som med hans mudderverk uppfordrades, voro större än de i arbetsförslaget beräknade. Med anledning därav verkställdes av nuvarande lantbruksingenjören i Södermanlands län, Martin Lingström, en kontrollmätning å en sträcka av 5,700 meter, varvid konstaterades, att antagligen genom uppslamning under de c:a 20 år, som förflutit efter de äldre undersökningarna, kubikmassan ökats med 9,900 kbm. eller i medeltal omkring 1,700 kbm. per km. Erfarenheterna från arbetet även på övriga sträckor av ån hava visat, att kubikmassorna i allmänhet varit avsevärt större än de beräknade, och under förutsättning av att islamningen varit proportionsvis ungefär lika stor å kontrollsträckan som å företaget i övrigt, skulle en merkvantitet här föreligga å c:a 45,000 kbm. för hela åregleringen, motsvarande en kostnadsökning av minst 31,800 kronor inberäknad räntekostnad.

För täckande av de ökade kostnader, som uppstått till följd av före den 1 april 1925 inträffade ras, beviljade Eders Kungl. Maj:t den 26 september 1925 ytterligare statsbidrag å kronor 21,350: — samt ytterligare odlingslån å kronor 88,840: —. Eders Kungl. Maj:t har sålunda för företaget beviljat sammanlagt

statsbidrag	den	19/5	1922	Kr. 140,610: —	
»	»	26/9	1925	» 21,350: —	Kr. 161,960: —
Odlingslån	»	19/5	1922	» 281,240: —	
»	»	26/9	1925	» 88,840: —	» 370,080: —
Summa statsunderstöd						Kr. 532,040: —

Företagets hittillsvarande inkomster och utgifter framgå av följande tablå:

<i>Inkomster:</i>		
Från Kungl. Statskontoret uppbygget statsunderstöd	Kr. 495,600: —
» Jönåkers härads väggkassa	» 45,612: 48
Av Intressenterna utdebiterat och uppbygget	» 174,132: 70
Av Södermanlands Enskilda Bank erhållna lån	» 226,238: 78
Diverse inkomster å virke o. dyl.	» 1,214: 74
Summa		Kr. 942,798: 70
<i>Utgifter:</i>		
Avlöningar till arbetare, ledare samt förrättnings- och kontrollkostnader	Kr. 310,600: 34
Andra avlöningar	» 9,145: 30

3 st. mudderverk	Kr.	83,476: —
Reparationer	»	24,021: 69
Förbrukningsartiklar (oljor m. m.)	»	31,278: 78
Dikesgrävning	»	3,083: 05
Brobyggnader med anslag från Jönåkers härads vägkassa	»	71,522: —
Mindre brobyggnader	»	37,000: —
Räntor och räkningsavgifter	»	77,898: 91
Annonser, trycksaker m. m.	»	378: 08
Kostnader för inköp av bränsle	»	37,865: 15
Reglering av sjöarna Fläten—Virången 49/64 av kr. 118,934: — = Kr. 91,057: 81 förskott	»	2,015: 84
Virke (huvudsakligen pålvirke)	»	93,073: 65
Diverse omkostnader	»	54,863: 85
Nya åfåran vid järnvägsbron (inkl. räntor)	»	29,736: 37
		78,855: 53
	Kr.	942,798: 70

Innan arbetet färdigställdes och företaget avslutats, hade man emellertid att räkna med ytterligare en del *utgifter* utöver förenämnda Kr. 942,798: 70
nämligen:

Kostnader för förstärkningsarbeten enligt lantbruksingenjören Martin Lingströms utredning	Kr.	90,000: —
Ersättning till markägarna för uppläggning av mudder	»	79,317: 60
På åregleringsintressenterna belöpande andel i återstående kostnader för sjöregleringen, utgörande 49/64 av Kr. 3,900: — eller » 2,985: 94 avgår förskotterade » 2,015: 84	»	970: 10
Räntor	»	15,000: —
Kostnader för nya åfåran vid järnvägsbron: Rättegångskostnader Kr. 3,000: — Slitage å arbetsredskap » 2,300: —	»	5,300: —
	»	190,587: 70
		<u>Totalkostnad Kronor 1,133,386: 40</u>

Häremot svara vissa <i>inkomster</i> utöver förenämnda	Kr.	942,798: 70
nämligen:		
Icke lyftat belopp av beviljade statsunderstöd	Kr.	36,440: —
Försäljningsvärdet för 3 st. mudderverk	»	15,000: —
Från sjöregleringsintressenterna (två fall vid Virå)	»	21,945: 53
Å åntressenterna utdebiterade men ej influtna medel	»	20,867: 30
Brist	»	94,252: 83
		96,334: 87
	Kr.	1,133,386: 40

För infriande av skulden i Södermanlands Enskilda Bank å kr. 226,238: 78
samt av förenämnda brist å » 96,334: 87
erfordras följaktligen ett ytterligare tillskott å kr. 322,573: 65

Till förklarande av förestående siffror bör här anmärkas till en början, att ersättningen till markägare för uppläggning av mudder uppgår till ett relativt högt belopp eller kr. 79,317:60, beroende därpå att det upplagda muddret måst utspridas över förhållandevis stor terräng för undvikande av ras. Den areal, för vilken på grund av de vid syneförrättningen meddelade föreskrifterna sådan ersättning skall beräknas, utgöres av 27,092 har åker och 19,095 har äng, vilket efter ett vid syneförrättningen fastställt pris av kr. 1,800:— för har åker och kr. 1,600:— för har äng medför en ersättning för åker å kr. 48,765:60 och för äng å kr. 30,552:— eller tillhopa kr. 79,317:60.

Vidare är att anmärka, att bland utgifterna ingå kostnaderna för omläggning av åfåran vid järnvägsbron i närheten av Jönåkers station samt förstärknings- och pålningsarbeten å ömse sidor om bron. Dessa kostnader äro här ovan

bland utgifterna upptagna till	kr. 78,855:53
vartill komma rättegångskostnader och slitage å	» 5,300:—
eller sålunda tillhopa	kr. 84,155:53

Under regleringsarbetets utförande visade det sig nämligen nödigt, att med hänsyn till järnvägsbankens framtida bestånd en omläggning av åns lopp företogs å en omkring 300 m. lång sträcka närmast öster om järnvägsbron samt att vissa förstärkningsanordningar i ån å ömse sidor om bron verkställes. Genom utslag den 11 mars 1922 har Österbygdens vattendomstol lämnat föreskrifter för dessa arbetens utförande och Eders Kungl. Maj:t har genom förenämnda nådiga brev av den 19 maj 1922 bestämt, att sagda ändrings- och förstärkningsarbeten skulle utföras i enlighet med Vattendomstolens föreskrifter. Genom ett senare i anledning av uppkomna ras meddelat utslag har Vattendomstolen fastställt ytterligare bestämmelser för ifrågavarande arbeten. I sitt förstberörda utslag har Vattendomstolen jämväl hänvisat delägarna i åregleringsföretaget att i särskild rättegång mot Kungl. Järnvägsstyrelsen göra gällande anspråk om ersättning för de kostnader, som till följd av de sålunda föreskrivna arbetena åsamkades företaget. Dessa kostnader utgöras dels av förenämnda arbetskostnader, beräknade till kr. 84,155:53 och dels av de kostnader, som ev. åsamkats Statens Järnvägar för bevakning av bron m. m. Åregleringsintressenterna hava också hos Vattendomstolen yrkat ersättning av Statens Järnvägar för arbetskostnaderna, under det Kungl. Järnvägsstyrelsen vid samma domstol yrkat ersättning av åregleringsintressenterna för bevakningskostnader m. m. Vattendomstolen har ännu icke meddelat utslag i anledning av sagda yrkanden. Detta förhållande synes emellertid icke i sak behöva inverka på den fråga, som av undertecknade intressenter nu understalles Eders Kungl. Maj:t, när vid ev. beviljande av statsunderstöd föreskrift torde kunna lämnas om att det belopp, vartill Kungl. Järnvägsstyrelsens skuld till åregleringsintressenterna möjligen kommer att av Vattendomstolen fixeras, skall av Kungl. Järnvägsstyrelsen direkt inbetalas till Kungl. Statskontoret för att där avräknas å härefter utgående statsunderstöd i proportion till det statsanslag, som till gäldande av dessa kostnader möjligen kan beviljas.

Vid bestämmandet av tidigare statsunderstöd har hänsyn icke tagits till förestående, av korsningen med järnvägen föranledda kostnader. Kungl. Lantbruksstyrelsen har därför också i sin ovannämnda underdåniga skrivelse av den 5 maj 1922 anmärkt, att det kunde stå vederbörande öppet att inkomma med särskild ansökan om statsunderstöd till sagda kostnader.

Bland utgifts- och inkomstposterna torde det också vara behöfligt att särskilt beröra och förklara de siffror, som avse regleringen av sjöarna Fläten och Virlången. Nämnda sjöreglering har av Eders Kungl. Maj:t genom förenämnda nådiga brev av den 19/5 1922 förbundits med åregleringen, när detta senare

företag därigenom beräknades giva avsedd effekt med mindre kostnad. Genom sjöregleringen borttogos nämligen toppkurvorna av starkare flöden och åregleringsföretaget kunde genomföras med mindre dimensioner än dem, med vilka man eljest måst räkna. Som åregleringsintressenterna såsom sådana icke med då gällande lagstiftning voro behöriga att påkalla reglering av nämnda sjöar, träffades den $22/_{12}$ 1919 mellan åregleringsintressenterna å ena sidan samt ägaren till Ålbergafallen såsom intressent i ett blivande sjöregleringsföretag å andra sidan säröverenskommelse angående åtgärder för sjöarnas reglerande, varigenom denne vattenfallsägare åtog sig bland annat att vid vederbörande vattendomstol ansöka om tillstånd att utföra regleringen av sjöarna och att efter tillståndets erhållande vidtagna erforderliga åtgärder för regleringens genomförande i enlighet med uppgjort förslag. De vattenfall, som hade intresse av sjöregleringen, utgjordes av Virå sågfall, Virå Bruksfall, Virå Kvarnfall samt Ålberga övre och nedre fall. Då ägaren av Viråfallen vid denna tidpunkt icke var benägen att godvilligt deltaga i kostnaderna för sjöregleringen, bestämdes i förenämnda avtal av den $22/_{12}$ 1919, att kostnaderna för nyssnämnda åtgärder för sjöregleringen skulle fördelas så, att ägaren av Ålbergafallen erlade 15/64 och åregleringsintressenterna återstående 49/64 av sjöregleringskostnaderna samt att av ägaren till Viråfallen skulle uttagas det bidrag till kostnaderna, varom överenskommelse möjligen framdeles kunde träffas eller som han på laglig väg kunde åläggas utgiva; och skulle detta ev. bidrag från ägaren av Viråfallen oavkortat inbetalas till intressenterna och sålunda avgå å deras utlagda sjöregleringskostnader. Vidare blev genom nu ifrågavarande avtal bestämt, att, om och när ägaren av Ålbergafallen utnyttjat vattenkraften därstädes i sådan utsträckning, att han där installerat maskiner för mera än 430 turbinhkr., han skulle vara skyldig betala ett ytterligare bidrag till sjöregleringskostnaderna av 55/100 % för varje fullt tiotal turbinhkr. utöver 430, som där installerats. Denna ökade utbyggnad förutsattes ske i och med utbyggande av Ålberga övre fall. Dessa ytterligare bidrag från ägaren av Ålbergafallen skulle avgå å åregleringsintressenternas andel i sjöregleringskostnaderna eller, om åregleringsintressenterna redan till fullo inbetalat sina andelar, återbetalas till dem.

Sedan Österbygdens Vattendomstol genom utslag den $28/_{8}$ 1920 meddelat tillstånd till sjöregleringen, åtog sig arbetsstyrelsen för åregleringen genom avhandling av den 7 mars 1921 att själv verkställa den ifrågavarande sjöregleringen.

Genom förenämnda utslag har Vattendomstolen bestämt, att kostnaderna för sjöregleringen, vilka beräknades till sammanlagt kr. 171,400:— skulle fördelas på de olika strömfällen nedanför Virången i direkt förhållande till deras resp. fallhöjd eller sålunda med

45/403 å Virå sågfall,
24/403 å Virå bruksfall,
27/403 å Virå kvarnfall,
137/403 å Ålberga övre fall samt
170/403 å Ålberga nedre fall.

De 49/64 av sjöregleringskostnaderna, vilka det enligt förenämnda avtal åligger åregleringsintressenterna att gälda, skola av dessa allenast *förskottsvis* utbetalas dels för den del av kostnaderna för sjöregleringen, som ankommer på ägaren till Virå bruk, och dels för den del av sagda kostnader, som belöper å Ålberga övre fall.

Sjöregleringen Fläten-Virlången har kunnat utföras väsentligt billigare än man beräknat och torde komma att kräva en totalkostnad å allenast kr. 122,834:—. Ägaren av Ålbergafallen, av vilka endast det nedre är utbyggt, har redan fullgjort den honom enligt avtalet åliggande inbetalningen av 15/64 av sjöregleringskostnaden eller sålunda kr. 28,789:22. Sedan sjöregleringen

blivit i vederbörlig ordning avsynad och godkänd, vilket väntas ske under förra delen av år 1927, kan av åregleringsintressenterna krav riktas mot ägaren av Viråfallen om utbekommande av bidrag för de redan utbyggda fallen, nämligen Virå sågfall och Virå kvarnfall med tillhoppa 72/403 av anläggningskostnaden eller sålunda kr. 21,945:53.

På grund av Vattendomstolens ovannämnda utslag kunna åregleringsintressenterna påräkna att en gång i framtiden, när jämväl Virå bruksfall utbyggt, erhålla av ägaren till nämnda fall 24/403 av sjöregleringskostnaderna. Likaså är ägaren av Ålberga övre fall enligt ovanberörda avtal skyldig att i mån av fallets utbyggande utbetala visst belopp per varje i avtalet närmare angivet antal inmonterade turbinhästkrafter. Vad som sålunda från Virå bruksfall och Ålberga övre fall en gång kan komma att inflyta, torde emellertid knappast kunna upptagas till något särskilt belopp i åregleringsföretagets nuvarande kalkyler, enär tidpunkten för ev. utbyggande säkerligen är så avlägsen, att de ränteutgifter, som under årens lopp komma att belöpa å de av åregleringsintressenterna förskottrade medlen sannolikt komma att uppgå till eller överstiga de för nämnda två vattenfall beräknade bidragen från vederbörande vattenfallsägare.

Såsom ovan anförts, beräknas nu totalkostnaden för företaget komma att belöpa sig till kr. 1,133,386:40. Enligt det vid syneförrättningen upprättade kostnadsförslaget voro kostnaderna upptagna till kr. 633,119:70 vartill kommo kostnader för betänkanDET i och för statsunderstöd » 819:25

Summa inkl. förskott för sjöregleringen Kr. 633,938:95

Å denna beräknade kostnadssumma har Eders Kungl. Maj:t enligt nådiga brevet den 19 maj 1922 ansett en reduktion å kr. 138,800:— kunna göras med hänsyn till den nedgång i arbetspriser, som väntades komma att äga rum under de följande åren, ett antagande, som erfarenheten emellertid icke bekräftat.

Båtnaden av åregleringsföretaget har vid syneförrättningen beräknats till kr. 618,048:65.

Av den beräknade verkliga totalkostnaden Kr. 1,133,386:40 har genom de enligt nådiga breven den ¹⁹/₅ 1922 och ²⁶/₉ 1925 beviljade statsunderstöden täckts ett belopp av Kr. 532,040:—

Jönåkers härads väggkassas bidrag uppgå till » 45,612:48

Vidare har å intressenterna utdebiterats influtna . . . Kr. 174,132:70 samt icke influtna . . . » 20,867:30 » 195,000:—

Vid försäljning av mudderverk erhålles . . » 15,000:—

För de två Viråfallen erhålles » 21,945:53

Diverse inkomster » 1,214:74 » 810,812:75

Sålunda återstår att täcka en brist å Kr. 322,573:65

Av sistnämnda belopp kan emellertid beräknas återgå ett belopp av c:a 84,000:— kronor, utgörande den fordran, som åregleringsintressenterna anse sig äga hos Kungl. Järnvägsstyrelsen, eller det mindre belopp, som domstolen fastställer.

Å åregleringsintressenterna har, såsom ovan nämnts, redan utdebiterats tillhoppa kr. 195,000:—. Denna utdebitering har föranletts därav, att arbetsstyrelsen ansett sig icke böra disponera det redan beviljade statsunderstödet för gäldande av räntor, kostnaderna för den nya åfåran vid järnvägsbron och för

den del av sjöregleringen, som skall allenast förskottas, vilka sammanlagda poster uppgå till kronor 192,476:81 och sålunda i runt tal motsvarar utdebiteringen. Av det utdebiterade beloppet, kr. 195,000:—, har på grund av ekonomiska svårigheter ännu icke kunnat indrivvas c:a kr. 20,000:—, och det synes arbetsstyrelsen vara utsiktslöst att söka pålägga intressenterna någon ytterligare utdebitering, om man vill undvika, att en hel del av dem få gå från gård och grund. Av intressenterna äro visserligen några få i så god ekonomisk ställning, att de utan alltför stor svårighet kunna bära en fortsatt utdebitering, men för de flesta deltagarna, som redan äro till det yttersta ansträngda genom de hittills gjorda utbetalningarna för företaget, skulle en förnyad utdebitering betyda, att frukterna av kanske livslångt träget arbete rycktes dem ur händerna. För många mindre brukare skulle dylik fortsatt utdebitering helt enkelt innebära ekonomisk ruin och nödvändighet att genom konkurs överlämna hemmet, både fast och löst, till fordringsägarna. Förhållandet blir i stort sett detsamma, om de blivande utdebiteringarna skulle avse ränta och amortering å banklån eller ränta och amortering å statslån ur odlingslånefonden, om också annuiteterna i det senare fallet bliva lägre och statslånets karaktär är mindre oroande än banklånets. Faktum är, att största flertalet av intressenterna — speciellt de mindre jordbrukarna — över huvud taget sakna möjlighet att göra större ekonomiska uppostringar för företaget än dem de redan fått vidkännas på grund av hittills verkställda utdebiteringen och ansvarighet för åtagna odlingslån. Redan nu är ställningen för mängden av intressenterna hart när förtvivlad; och arbetsstyrelsen, som under de gångna åren haft att bära ansvaret för företagets fullföljande trots de alltjämt växande och stundom till synes hopplösa svårigheterna, måste betrakta den nuvarande situationen med de allra största bekymmer. Det är arbetsstyrelsens bestämda uppfattning, att ingen annan väg finnes till undvikande av en katastrof bland Kilaådalens mindre jordbrukare än att staten träder hjälpsamt emellan genom beviljande av anslag till täckande av förenämnda underskott utan återbetalningsskyldighet, dock med ovannämnda reservation beträffande likviden av intressenternas fordran hos Kungl. Järnvägsstyrelsen. Det bör emellertid här anmärkas, att en av intressenterna varken tidigare begärt eller nu begär statsunderstöd för sin andel i företaget, vilken andel utgör 0.104 % av hela den genom åregleringen uppkommande förbättringen, och att alltså det belopp, som för övriga intressenter erfordras för täckande av på dem belöpande del i underskottet, reduceras till 99.896 % av ovannämnda underskott å kr. 322,573:65 eller sålunda till kr. 322,238:17. Jämväl i fråga om likviderandet av Kungl. Järnvägsstyrelsens skuld har denna procentsats viss betydelse.

Slutligen bedja vi få framhålla, att de oförutsedda svårigheter, som yppat sig vid här ifrågakvarande företag, måste betecknas såsom till sin omfattning tämligen enastående. En för intressenterna godartad lösning av denna fråga torde därför icke behöva befaras medföra en prejudicerande verkan av för det allmänna avsevärda ekonomiska konsekvenser.»

Utlåtanden i ärendet hava efter Kungl. Maj:ts remiss avgivits den 24 februari 1927 av lantbruksstyrelsen, den 14 mars 1927 av statens arbetslöshetskommission och den 16 mars 1927 av statskontoret.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har anfört följande:

»Med hänsyn till den stora areal åkerjord, som beröres av regleringsföretaget, samt den stora betydelse detta företag har för Kilaådalens befolkning, är det av stor vikt, att regleringsarbetet kan slutföras och ett bestående resultat uppnås. Det torde vidare ur social synpunkt få anses utgöra ett allmänt intresse att de i ekonomiskt hänseende sämst lottade delägarna i företaget.

nämligen en del av ägarna till de av företaget berörda mindre och medelstora fastigheterna, icke genom detsamma åsamkas så stora kostnader, att deras gäldande skulle för dem bliva allt för betungande och i en del fall rent av tvinga dem att lämna gård och grund. Med anledning härav och med åberopande av lantbruksingenjören Lingströms i ärendet avgivna yttrande får Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i underdånighet tillstyrka ett statligt ingripande i, såvitt möjligt, sådan omfattning och form, att arbetet med Kilaåns reglering må kunna slutföras och ovan omnämnda delägare i företaget beredas möjligheter att kvarsitta på sina fastigheter utan allt för tryckande ekonomiska bördor på grund av sin delaktighet i nämnda företag, vilket torde allenast bliva möjligt, därest intressenterna erhålla största möjliga statsanslag utan återbetalningsskyldighet.»

Ur *lantbruksstyrelsens* yttrande må återgivas följande:

»Företaget omfattar en areal av 527.57 hektar, varav 260.41 hektar åker, 219.27 hektar äng och odlingsmark samt 47.89 hektar annan jord. Vid i vederbörlig ordning verkställd uppskattning har marken beräknats vinna en värdeförhöjning genom vattenavledningen av 618,048 kronor 65 öre.

Under synförrättningen åren 1919—1920 angående företaget beräknades kostnaden för åregleringen till 498,800 kronor. Med hänsyn till den efter kristiden inträdande nedgången i arbetspriserna minskades vid arbetsplanens fastställande år 1922 nämnda kostnad med omkring 30 procent eller 138,800 kronor, till 360,000 kronor, vilket belopp tillika med på åregleringsföretaget belöpande andel, 58,383 kronor 13 öre, av kostnaden för med företaget förenad reglering av Kilaåns källsjöar, Fläten och Virlängen, ävensom förrättningskostnaderna för åregleringsföretaget, utgörande 3,910 kronor 82 öre, eller sammanlagt 422,293 kronor 95 öre, lades till grund för beräkandet av det sagda år till företaget beviljade statsunderstödet.

Beträffande förenämnda reducering av de till 498,800 kronor beräknade åregleringskostnaderna med 138,800 kronor må anföras, att företaget icke kunnat i den utsträckning, som vid arbetsplanens fastställande förutsatts, draga nytta av nedgången i arbetspriserna, beroende bland annat därpå, att arbetet till viss del utförts redan under åren 1919—1921 eller före inträdet av den därefter följande prissänkningen. Någon upplysning angående detta förhållande hade emellertid icke lämnats i de ansökningshandlingar rörande statsunderstöd till företaget, som år 1922 förelågo till behandling i lantbruksstyrelsen. Enligt av vederbörande lantbruksingenjör den 28 januari 1927 verkställd utredning, som bifogats de nu inkomna handlingarna, hava kostnaderna för de arbeten, vilka innefattats i den fastställda planen till åregleringen, uppgått till sammanlagt i runt tal 486,500 kronor, vilket belopp med 12,300 kronor understiger den vid synförrättningen beräknade kostnaden, 498,800 kronor, för samma arbeten.

Det ytterligare lån från odlingslånefonden å 88,840 kronor och bidrag från allmänna avdiktningensanslaget å 21,350 kronor, eller sammanlagt 110,190 kronor, som enligt vad ovan nämnts den 26 september 1925 beviljades till företaget, har utgått till kostnad för arbeten utöver den år 1922 fastställda planen. Under arbetets fortgång hade nämligen markens beskaffenhet visat sig vida sämre än vid företagets upprättande varit möjligt att förutse. Mycket omfattande ras och utskärningar hade sålunda inträffat, för vilkas avhjälpande högst betydande pålningsarbeten måst utföras. Därjämte hade vid arbetets utförande konstaterats, att detsamma omfattade större schaktningssmassa, än vad i arbetsplanen fanns angivet.

Sistnämnda förhållande förklarades därav att, enligt intressenternas vid synförrättningen åren 1919—1920 gjorda hemställan, de plan-, profil- och

sektionsritningar, som blivit upprättade vid en åren 1905—1906 handlagd syneförrättning rörande samma företag, hade för undvikande av nya undersökningskostnader lagts till grund för det vid förstberörda syneförrättning framlagda regleringsförslaget. Sedermera hade emellertid under arbetets gång verkställda kontrollundersökningar givit vid handen, att, huvudsakligen på grund av islamning under de omkring 20 år, som förflutit efter mätningarna för det åren 1905—1906 upprättade förslaget, en relativt betydande ökning av schaktningsmassorna inträtt.

I den nu föreliggande ansökningsen har anförts, att jämväl under fortsättningen av arbetet betydande ras inträffat i den numera i huvudsak färdig-muddrade kanalen. Dessa ras föranledde ytterligare pålningsarbeten av sådan omfattning, att, med inräkning av tidigare verkställd pålning, ifrågavarande förstärkningsåtgärder komme att innefatta en sträcka av omkring fem kilometer eller en sjättedel av hela kanalsträckan. Sålunda ytterligare erforderliga pålningsarbeten ävensom uppuddring av nedrasade jordmassor hava beräknats till en kostnad av 90,000 kronor, varigenom kostnaden i sin helhet för samtliga pålningsarbeten, jämte muddring av de nedrasade jordmassorna och uppläggning av desamma på tillräckligt avstånd från ån, komma att, räntor frånräknade, uppgå till 200,100 kronor. Vidare inhämtas av handlingarna, att den genom islamning orsakade ökningen i schaktningsmassa kan inom företaget i dess helhet beräknas till 45,000 kubikmeter, orsakande en merkostnad av 27,000 kronor.

Av ovanstående framgår, att, förutom ökningen från 360,000 till 486,500 kronor för de i *den fastställda arbetsplanen upptagna arbetena*, företaget fått på grund av nu angivna oförutsedda omständigheter vidkännas en ytterligare kostnad av sammanlagt 227,100 kronor för utförandet och vidmakthållandet av samma arbeten, vilka sålunda kommit att kräva en kostnad av *tillsammans 713,600 kronor*.

Lantbruksstyrelsen kan för sin del vitsorda vad i ansökningsen anförts i fråga om orsakerna till den sålunda uppkomna kostnadsökningen. De vid företaget inträffade rasen och förskjutningarna i jordlagren synas vara av den beskaffenhet, att någon möjlighet att förutse desamma icke lär hava förefunnits. Med den kännedom lantbruksstyrelsen äger om företaget såväl genom på platsen verkställda inspektioner som genom till styrelsen inkomna besiktningensbevis från vederbörande lantbruksingenjör finner sig lantbruksstyrelsen jämväl böra vitsorda, att någon erinran icke säkerligen synes kunna framställas mot ändamålsenligheten av de vid företaget vidtagna dispositionerna för arbetets bedrivande eller företagets skötsel i övrigt.

Vad beträffar åregleringsföretagets andel i kostnaden för regleringen av sjöarna Fläten och Virlången, vilken andel hade i den fastställda planen upptagits till 58,383 kronor 13 öre, må framhållas, att densamma blivit reducerad till 41,783 kronor 9 öre på grund av att kostnaden för sagda regleringsarbete visat sig understiga den beräknade.

Med inberäkning av förrättningskostnaderna, vilka enligt vad ovan nämnts uppgått till 3,910 kronor 82 öre, utgöra sålunda intressenternas i åregleringsföretaget direkta utgifter för sagda företag 713,600 + 41,783:09 + 3,910:82 eller sammanlagt 759,293 kronor 91 öre. Detta belopp överstiger med 198,199 kronor 96 öre den vid syneförrättningen 1919—1920 beräknade kostnaden för företaget 561,093 kronor 95 öre, samt med 336,999 kronor 96 öre den vid arbetsplanens fastställelse år 1922 av lantbruksstyrelsen beräknade kostnaden 422,293 kronor 95 öre.

Till de direkta utgifterna för företaget böra även räknas de ersättningar för skada och intrång genom uppläggning av muddar eller annan under arbetets utförande uppschaktad massa, som skola till vederbörande jordägare ut-

givas i enlighet med vid syneförrättningen 1919—1920 meddelade bestämmelser. Sedan arbetet numera blivit i huvudsak utfört, har uppmätning skett av den areal, som täckes av muddrings- och schaktningsmassorna, varjämte uträkning av ersättningsbeloppen verkställt enligt ovannämnda bestämmelser. Tillsammans uppgå dessa ersättningsbelopp till 79,317 kronor 60 öre.

Beträffande ersättning, som nyss nämnts, må framhållas, att, när vid syneförrättning angående torrlägningsföretag anspråk väckes på dylik ersättning och dennas storlek kan redan i förväg beräknas, sålunda tillerkända ersättningsbelopp såsom regel inräknas i de kostnader, vartill statsunderstöd eventuellt kan komma att beviljas.

Vidare har företaget åsamkats ytterligare kostnad på grund av omläggning av Kilaåns lopp närmast öster om statens järnvägars bro över ån ävensom förstärkningsanordningar å ömse sidor om nämnda bro, vilka arbeten visat sig nödvändiga med hänsyn till järnvägsbankens framtida bestånd. Sagda kostnad utgöres dels av arbetskostnad, rättegångskostnader och slitage, tillsammans 73,896 kronor 59 öre, dels av ränteutgifter, 10,258 kronor 94 öre, dels ock av kostnader, som eventuellt åsamkats statens järnvägar för bevakning av bron m. m. Genom utslag den 11 mars 1922 har vederbörande vattendomstol lämnat föreskrifter för utförandet av ifrågavarande arbeten samt hänvisat delägarna i åregleringsföretaget att i särskild rättegång mot järnvägsstyrelsen göra gällande anspråk om ersättning för därav föranledda kostnader. Sådan rättegång har också anhängiggjorts, varunder järnvägsstyrelsen å sin sida yrkat ersättning av åregleringsintressenterna för bevakningskostnader m. m. Utslag i målet har ännu ej av vattendomstolen meddelats, vilket förhållande sökandena emellertid ansett icke behöva i sak inverka på den föreliggande frågan, enär vid eventuellt beviljande av statsunderstöd föreskrift syntes kunna meddelas, att det belopp, vartill järnvägsstyrelsens skuld till åregleringsföretaget möjligen komme att av vattendomstolen fixeras, skulle av järnvägsstyrelsen direkt inbetalas till statskontoret för att avräknas å utgående statsunderstöd i proportion till det statsbidrag, som till gäldande av dessa kostnader möjligen blivit beviljat.

Beträffande ovannämnda, av korsningen med järnvägen föranledda kostnader må framhållas, att hänsyn till desamma icke tagits vid bestämmandet av tidigare beviljat statsunderstöd till företaget. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 maj 1922 angående dylikt understöd har lantbruksstyrelsen i fråga om sagda kostnader anfört, att det borde stå intressenterna i åregleringen öppet att inkomma med särskild ansökan om statsunderstöd till desamma. Enär det i föreliggande fall synes vara av största betydelse för intressenterna att återfå för ifrågavarande arbeten utlagt kapital, finner lantbruksstyrelsen för sin del den omständigheten, att kostnaden för dessa arbeten helt eller till någon del kan komma att påföras järnvägsstyrelsen, icke böra utgöra hinder för beviljande av statsunderstöd jämväl till ifrågavarande kostnader, med ovannämnda reservation beträffande likvideringen av intressenternas fordran hos järnvägsstyrelsen. Härvid synas, i betraktande av den speciella arten av ifrågavarande kostnader, jämväl ränteutgifterna, 10,258 kronor 94 öre, böra medräknas, varemot i detta sammanhang torde böra bortses från eventuella kostnader för bevakning, vilka ännu icke äro vare sig intressenterna ådömda eller till beloppet kända. Den genom ifrågavarande arbeten föranledda merkostnaden för företaget beräknas sålunda till 84,155 kronor 53 öre.

Med inräkning av denna kostnad ävensom ovannämnda ersättningsbelopp å 79,317 kronor 60 öre uppkommer en ökning av företagets utgifter från ovan beräknade 759,293 kronor 91 öre till 922,767 kronor 4 öre, varav på sökandena belöpa 99.896 procent eller 921,807 kronor 36 öre.

Utöver nu nämnda kostnader tillkomma ytterligare nedanstående utgifter för åregleringsföretaget.

Enligt mellan företagens intressenter och ägaren till de av sjöregleringsföretaget Fläten och Virlången berörda fallen vid Alberga den 22 december 1919 träffat avtal skola förstnämnda intressenter förskottera viss del av kostnaderna för sjöregleringen med rätt att under i nämnda avtal angivna förutsättningar återfå sålunda förskottrade belopp av vederbörande delägare i sjöregleringen. Ifrågavarande förskott hade vid synförrättningen 1919—1920 beräknats till 72,845 kronor, vilket belopp emellertid blivit, genom att sjöregleringskostnaderna understigit de beräknade, reducerat till 52,230 kronor 66 öre. I föreliggande framställning hava sökandena anhållit om statsunderstöd jämväl till den del av nämnda förskott, som belöper på Virå bruksfall och Alberga övre fall, och hava såsom skäl härför framhållit, att intressenternas ränteutgifter för det förskottrade beloppet sannolikt komme att uppgå till eller överstiga de bidrag, som kunde komma att inflyta från vederbörande vattenverksägare, på den grund att utbyggnad av fallen icke kunde förväntas ske förrän inom en relativt avlägsen framtid. Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning kan emellertid ifrågavarande förskott, som torde uppgå till 30,285 kronor 13 öre, icke anses såsom sådan utgift, vartill statsunderstöd bör utgå.

Därjämte tillkomma ränteutgifter, vilka enligt till föreliggande framställning bifogade räkenskaper uppgå till sammanlagt 92,898 kronor 91 öre. I likhet med vad tidigare tillämpats vid beräkning av ytterligare statsunderstöd till torrlägningsföretag, torde emellertid vid dylik beräkning i nu förevarande fall hänsyn icke böra tagas till nämnda ränteutgifter.

Hopräknas samtliga nu angivna kostnader, erhålles en totalsumma av 1,045,951 kronor 8 öre.

I den nu föreliggande framställningen hava sökandena hemställt, att med bortseende från möjligheten att erhålla ytterligare statslån komma i åtnjutande av bidrag utan återbetalningsskyldighet till de ökade kostnader, företaget kommit att draga utöver de vid arbetsplanens fastställelse beräknade. Såsom skäl härför har i framställningen anförts, att för de flesta av delägarna, vilka redan vore till det yttersta ansträngda genom de hittills gjorda utbetalningarna för företaget en förnyad utdebitering skulle betyda, att frukterna av kanske livslångt, tråget arbete rycktes dem ur händerna. Många mindre brukare skulle därigenom åsamkas ekonomisk ruin och bliva nödsakade att genom konkurs överlämna sin egendom till fordringsägarna. Förhållandet bleve enligt sökandenas uppfattning i stort sett detsamma, om de blivande utdebiteringarna skulle avse ränta och amortering å banklån eller å statslån ur avdikningslånefonden, om också annuiteterna i det senare fallet bleve lägre och statslånets karaktär vore mindre oroande än banklånets.

Beträffande den genom stegringen i utgifterna för företaget härrörande påfrestningen må anföras, att ovannämnda totalkostnad, 1,045,951 kronor 8 öre, fördelad på den i företaget ingående markarealen, 527.57 hektar, innebär en sammanlagd utgiftssumma per hektar av omkring 2,000 kronor. Ehuru detta belopp genom det hittills beviljade statsbidraget å 161,960 kronor minskats till omkring 1,700 kronor per hektar, bleve tydligen de utgifter till företaget, som komme att påvila jorden, orimligt höga.

Vid bedömandet av frågan, huruvida ytterligare statsunderstöd bör beviljas till företaget ävensom storleken av eventuellt understöd, finner lantbruksstyrelsen därjämte följande omständigheter böra beaktas.

Såsom förut nämnts har kostnaden för vattenavledningsarbetet ökats från det vid arbetsplanens fastställelse år 1922 beräknade beloppet 360,000 kronor till 486,500 kronor eller med 126,500 kronor, beroende, bland annat, därpå, att företaget delvis utförts under en tid med högre arbetspriser än de i den fast-

ställda arbetsplanen beräknade. Å andra sidan har, såsom jämväl framgår av det ovan anförda, den i nämnda plan upptagna andelen i kostnaden för Flätens och Virångens reglering kunnat minskas från 58,383 kronor 13 öre till 41,783 kronor 9 öre, eller med 16,600 kronor 4 öre. Sammanlagda kostnaden för de i 1922 års plan angivna arbetena har sålunda, med inräkning av förrättningskostnaderna, 3,910 kronor 82 öre, ökats från det vid arbetsplanens fastställande beräknade beloppet 422,293 kronor 95 öre till 532,193 kronor 91 öre, varav på sökandenas del komma 99.896 procent eller 531,640 kronor 43 öre. Av den uppkomna kostnadsökningen, 109,899 kronor 96 öre, belöpa enligt nämnda procenttal 109,785 kronor 66 öre på sökandena.

Framhållas må, att Kungl. Maj:t tidigare har i ett flertal fall, senast den 23 december 1926 i fråga om sjön Liljans reglering i Svärdsjö socken av Kopparbergs län, beviljat lån ur odlingslånefonden eller statens avdikningslånefond till merkostnad, som orsakats av att arbetspriserna vid arbetets utförande varit högre än vid planens fastställelse beräknats. Däremot har Kungl. Maj:t icke ansett, att bidrag från statens avdikningsanslag bör utgå till sådan kostnadsökning.»

Efter att hava enligt gällande grunder för lån från statens avdikningslånefond och statens avdikningsanslag tillstyrkt anvisande av de genom Kungl. Maj:ts ovanberörda beslut den 1 april 1927 sedermera beviljade ytterligare beloppen om respektive 62,100 kronor och 23,260 kronor har lantbruksstyrelsen vidare anförut följande:

»Av sammanlagda kostnaden för nu angivna arbeten, 638,511 kronor 51 öre, belöpa såsom ovan nämnts 99.896 procent eller 637,847 kronor 46 öre på sökandena. Efter frånräkning av nyssnämnda bidrag, 185,220 kronor, från sökandenas kostnad uppgå deras utgifter för här ifrågasvarande arbeten till omkring 860 kronor per hektar torrlagd mark. Ehuru relativt höga torde dessa utgifter varit för delägarna överkomliga, därest kostnaderna hade kunnat inskränkas till vad här nämnts. Anledningen till företagets nu iråkade nödläge är sålunda att söka i de ytterligare kostnader av oförutsedd art, vilka förorsakats genom de under och efter arbetets utförande inträffade synnerligen omfattande jordrasen, ävensom av förstärknings- och omlägningsarbetena vid Jönåkers järnvägsbro.

Enligt vad ovan anförts beräknas kostnaderna för dessa oförutsedda arbeten till respektive 200,100 kronor och 84,155 kronor 53 öre eller sammanlagt 284,255 kronor 53 öre, varav på sökandenas del belöpa 99.896 procent eller 283,959 kronor 90 öre. Läggas härtill det belopp av 20,447 kronor 46 öre, som återstår av sökandenas ovan angivna kostnad, 637,847 kronor 46 öre, efter avdrag av de till sagda kostnad dels redan beviljade och dels här ifrågasatta statsunderstöd å tillsammans 617,400 kronor, komma sökandenas sammanlagda återstående utgifter för nu ifrågasvarande arbeten att uppgå till 304,407 kronor 36 öre.

Därjämte betungas emellertid företaget av ränteutgifter å sammanlagt 103,157 kronor, vilka till huvudsaklig del föranletts av nyssnämnda oförutsedda arbetsvårigheter och därav härrörande försening med arbetets slutförande. Slutligen tillkomma de för sjöregleringsföretaget Fläten-Virången förskottade medlen, 30,285 kronor 13 öre, vilka intressenterna först i en relativt avlägsen framtid anse sig hava utsikt att återfå.

Enligt vad av ansökningshandlingarna kan inhämtas, har emellertid genom vederbörande arbetsstyrelsens försorg en utdebitering av 195,000 kronor skett å intressenterna, vilket belopp jämväl till större delen blivit av dessa senare erlagt. Genom denna utdebitering torde täckning hava erhållits för nyssnämnda ränteutgifter och förskott, tillsammans 133,442 kronor 13 öre, varjämte sökan-

denas andel i återstoden av de genom utdebiteringen influtna eller påräknade medlen, det vill säga 99,896 procent av 61,557 kronor 87 öre, eller 61,493 kronor 85 öre, torde kunna avräknas å nyssnämnda kostnad 304,407 kronor 36 öre, vilket belopp sålunda skulle minskas till 242,913 kronor 51 öre.

Ett ställningstagande till frågan, huruvida statsunderstöd bör utgå till ovan nämnda merkostnader, förutsätter givetvis en prövning av spørsmålet, huruvida och i vad mån staten såsom understödjande företag av förevarande slag kan anses skyldig eller i allt fall bör träda emellan, när ett sådant företag råkat i ekonomiskt nödläge. Härvidlag torde det icke kunna bestridas, att en viss moralisk skyldighet för staten att träda hjälpende emellan är för handen, ity att företaget ju kan betraktas som ett av staten och intressenterna gemensamt utfört arbete, avsett att tjäna båda parternas intressen. Då, såsom i detta fall, det inträdda ekonomiska nödläget icke kan anses bero på misskötsel av företaget, utan på uppträdande av oberäknliga faktorer, medförande de mest kännbara ekonomiska konsekvenser, synas skäl tala för att staten icke undandraget sig allt ansvar. Lika naturligt som ett sådant ställningstagande synes vara, lika svårt lär det vara att finna en rationell grund för utmätande av statens hjälp.

Vid övervägande av den form, varunder ett eventuellt understöd från statens sida lämpligen kan tänkas i detta fall ifrågakomma, torde det ligga närmast till hands att tänka på lånevägen, vilken, därest eventuellt lån lämnades mot låg ränta, lång amorteringstid samt ränte- och amorteringsfrihet, till dess vattenavledningsföretagets frukter kunde skördas, synes vara ägnad att bereda viss hjälp. Då det emellertid gjorts gällande, att delägarna i företaget, eller åtminstone vissa av dem, icke skäligen skulle kunna belastas med ytterligare lån och då lantbruksstyrelsen, trots detta, i det föregående för täckande av andra kostnader föreslagit ett lån ur statens avdiktningsslänefond å 62,100 kronor, anser styrelsen ett vidare beträdande av lånevägen icke vara tillrådligt. Med hänsyn härtill finner lantbruksstyrelsen, att det enda sättet att i förevarande fall lämna effektiv hjälp är att bevilja företaget ytterligare direkta bidrag av statsmedel, utöver vad som kan erhållas enligt de vanliga grunderna för understödjande av avdiktningföretag.

Att staten utan vidare prövning helt enkelt påtager sig hela den uppkomna merkostnaden lär knappast bland annat med hänsyn till förut tillämpad praxis på detta område kunna komma i fråga, helst som ingen närmare utredning föreligger beträffande intressenternas förmåga att bära ytterligare ökning i deras kostnader för företaget.

Lantbruksstyrelsen har, närmast med hänsyn till i liknande fall förut tillämpat tillvägagångssätt, ansett sig böra pröva de i totala kostnaden för här ifrågavarande företag ingående kostnadsbelopp av olika slag ävensom utreda, i vad mån staten bör i det särskilda fallet träda emellan. Detta bedömande måste emellertid givetvis bliva ganska osäkert och huvudsakligen grundat på direkt hänsynstagande till de beklagliga ekonomiska följder för vissa av företagets intressenter, vilka ett alltför knappt tillmätande av statens bidrag skulle medföra.

Med avseende härå må jämväl framhållas, att, även om det genom företaget hotande ekonomiska nödläget icke, såsom ock antytts i länsstyrelsens yttrande, torde komma att lika kännbart drabba samtliga delägare, enär dessas motståndskraft i den nu iråkade situationen givetvis blir i varje särskilt fall beroende av varje enskild intressents personliga resurser överhuvud taget, någon lämplig grund för uppdelning av intressenterna i nämnda avseende svårigen torde kunna utfinnas. Med hänsyn härtill torde i detta lika litet som i en del tidigare fall, där staten trätt hjälpende emellan, någon åtskillnad mellan intressenterna i fråga om rätt till statsunderstöd böra ifrågakomma.

De kostnader, vartill statsunderstöd på extraordinär väg sålunda synes kunna ifrågasättas, uppgå såsom ovan nämnts till sammanlagt 242,913 kronor 51 öre, varav 84,068 kronor 1 öre för förstärknings- och omlägningsarbeten vid Jönåkers järnvägsbro samt 158,845 kronor 50 öre för pålningsarbeten och muddring av ras.

Vad särskilt beträffar företagens utgifter för förstärknings- och omlägningsarbetena vid Jönåkers järnvägsbro är, såsom förut framhållits, frågan huruvida intressenterna äga skyldighet att bekosta desamma föremål för vattendomstolens prövning. Med anledning härav synes vid eventuellt beviljande av statsbidrag till sökandenas andel i nämnda kostnad, 84,068 kronor 1 öre eller i runt tal 84,060 kronor, böra föreskrivas att, i den mån järnvägsstyrelsen kan bli ålagd att till åregleringsföretaget erlægga sagda belopp eller del därav, sålunda förekommande inbetalning skall av järnvägsstyrelsen göras till statskontoret.

Av förenämnda kostnader för pålningsarbeten och muddring av ras, 158,845 kronor 50 öre, belöpa 90,000 kronor på sådana arbeten, som enligt i ansökningshandlingarna intagen beräkning av den 23 januari 1927 ännu återstå att utföra. Nämnda arbeten synas vara av den omfattning och beskaffenhet, att desamma möjligen kunna överlämnas till arbetslöshetskommissionen och utföras medelst anlitande av sådana medel, som av riksdagen ställts till kommissionens förfogande. Skulle detta låta sig göra, torde man i detta sammanhang, då det gäller att bedöma det direkta kontanta understödets storlek, kunna frånsä från den mot dessa arbeten svarande kostnadssumman, 90,000 kronor, varefter av hela den nyssnämnda kostnaden, 158,845 kronor 50 öre återstå 68,845 kronor 50 öre.

Till sistberörda kostnad, i runt tal 68,840 kronor, ävensom till ovan angivna kostnad, 84,060 kronor, för arbetena vid Jönåkers järnvägsbro synes direkt statsunderstöd med ett belopp av sammanlagt 152,900 kronor nu böra beviljas i särskild ordning. Skulle dock vid närmare undersökning befinnas, att betingelser för ovannämnda arbetens övertagande av arbetslöshetskommissionen icke äro för handen, torde statsbidrag, som nu nämnts, jämväl böra utgå till för desamma beräknad kostnad, 90,000 kronor.

Därest statsbidrag till ovan angivna belopp eller sammanlagt 428,120 kronor utgå till företaget, och nämnda belopp avräknas å totalkostnaden för företaget, 1,045,951 kronor 85 öre, komma kostnaderna för intressenterna per hektar torr- lagd mark att utgöra omkring 1,180 kronor. Frånräknas jämväl ovannämnda lånebelopp å sammanlagt 432,180 kronor, komma de direkta engångsutgifterna att reduceras till omkring 190,000 kronor, motsvarande omkring 360 kronor per hektar. Därtill komma årliga ränte- och kapitalinbetalningar å sagda lån, utgörande omkring 55 kronor per hektar.»

Med anledning av vad här anförts har lantbruksstyrelsen hemställt — förutom om beviljande av de av Kungl. Maj:t den 1 april 1927 beviljade ytterligare låne- och bidragsbeloppen om 62,100 respektive 23,260 kronor — dels att — därest det efter företagen utredning befunnes möjligt och lämpligt för arbetslöshetskommissionen att med anlitande av för arbetslöshetens bekämpande anvisade medel utföra å ifrågavarande regleringsföretag ännu återstående, till en kostnad av 90,000 kronor beräknade pålnings- och muddringsarbeten, helt eller delvis — dessa arbeten måtte utföras genom kommissionens försorg, under villkor att åregleringsföretaget tillhöriga mudderverk, pålkransar och annan för sagda arbeten användbar materiel avgiftsfritt ställdes till kommissionens förfogande, dels ock att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till företaget bevilja särskilt statsunderstöd med 152,900 kronor, under villkor att

den på förstärknings- och omlägningsarbetena vid Jönåkers järnvägsbro belöpande kostnaden, högst 84,060 kronor, skall av järnvägsstyrelsen inbetalas till statskontoret, därest och i den mån nämnda styrelse kan bliva genom laga kraftvunnet utslag ålagd att bekosta sagda arbeten, ävensom med det ytterligare belopp, som kan anses svara mot ovanberörda återstående arbeten, i den mån desamma tilläventyrs icke kunna utföras av arbetslöshetskommissionen.

Staten arbetslöshetskommission har anfört:

»Då ifrågavarande regleringsföretag har bedrivits av intressenterna själva under åren 1919—1927 med bidrag av statsmedel, torde arbetets överförande helt eller delvis i kommissionens regi icke böra äga rum, då därigenom kommissionen direkt kommer att övertaga ett öppna marknadens arbetstillfälle. Kommissionen får med hänsyn härtill ävensom till att arbetet i fråga icke torde vara lämpligt som nödhjälpsarbete hemställa, att av lantbruksstyrelsen framlagt förslag, i vad detsamma avser arbetslöshetsmedels användande, icke måtte av Kungl. Maj:t biträdas.»

Statskontoret har uttalat sig sålunda:

»Enligt vad lantbruksstyrelsen framhållit torde med tillämpning av gällande författningar såväl ytterligare lån från avdiktningsslånefonden till belopp av 62,100 kronor, som ock ytterligare statsbidrag å 23,260 kronor från statens avdiktningsslag kunna anvisas till ifrågavarande företag, avseende Kilaåns reglering m. m.

Emellertid giver utredningen vid handen, att ett avsevärt belopp därutöver erfordras för att genom företagets slutförande må vinnas vad därmed varit avsett. Huruvida något av vad sålunda för ändamålet kräves kan, såsom lantbruksstyrelsen tänkt sig, erhållas med anlitande av anslag, som avse arbetslöshetens bekämpande, undandraget sig helt och hållet statskontorets bedömande. I alla händelser lärer, såsom av nämnda styrelse också framhållits, på denna väg icke kunna uppbringas allt vad som erfordras; och då framträder frågan, huruvida tillräckliga skäl föreligga att till företaget särskilt anvisa statsmedel. I ett liknande fall, som gav anledning till propositionen nr 131 vid 1925 års riksdag angående ytterligare statsunderstöd till Sävveåns regleringsföretag, beviljades i enlighet med i propositionen framlagt förslag dels ytterligare statsbidrag och dels förhöjt låneunderstöd. Såvitt statskontoret kan finna föreligga i fråga om Kilaåns regleringsföretag väl så goda skäl för ytterligare hjälp från statens sida som i nyssnämnda fall; de ökade kostnaderna för Kilaåns reglering hava nämligen till största delen orsakats av de underliggande jordlagrens beskaffenhet, varom vid företagets planläggning och igångsättande kännedom saknades och som, när grävningsarbetet något fortskridit, visade sig medföra de största svårigheter för företagets utförande och vidmakthållande. Det synes kunna befaras att, om företaget lämnas utan ytterligare understöd, detsamma går om intet och de redan nedlagda kostnaderna bliva så gott som bortkastade.

Med hänsyn till i detta fall föreliggande, alldeles säregna förhållanden och ehuru det här gäller ett mycket betydligt belopp, anser sig statskontoret icke böra motsätta sig, att ytterligare bidrag av statsmedel till företaget beredes genom framställning till riksdagen. Beträffande lantbruksstyrelsens förslag i sådant avseende har statskontoret, som i likhet med nämnda styrelse anser, att förhållandena i detta fall knappast medgiva, att någon del av det behöfliga beloppet anvisas i form av ytterligare lån från avdiktningsslånefonden, icke något att erinra.»

Riksdagens revisorer hava i sin berättelse om den år 1927 av dem verkställda granskning fäst uppmärksamhet på vissa fall, då av statens lantbruksingenjörer handlagda förrättningar för vattenavledningsföretag företett anmärkningsvärda brister. Så hava revisorerna i fråga om Kilaåns regleringsföretag — beträffande vilket laga syneförrättningar verkställdes dels 1905—1906 av dåvarande lantbruksingenjören i orten G. Sandström dels ock 1919 av dåvarande lantbruksingenjören i orten O. Fredholm — efter en kortfattad redogörelse för hur förhållandena vid ifrågavarande företag utvecklats sig för egen del yttrat följande:

»För revisorerna står det uppenbart, att skulden till företagets iråkade nödläge är att i väsentlig mån tillskriva brister i de av förrättningsmännen Sandström och Fredholm företagna undersökningarna. Härvid förtjänar framhållas, att lantbruksstyrelsen i sitt ofta berörda yttrande vitsordat, att någon erinran icke skäligen syntes kunna framställas mot ändamålsenligheten av de vid företaget vidtagna *dispositionerna för arbetets bedrivande eller företagets skötsel i övrigt*. Att Sandströms förrättning varit i hög grad otillförlitlig läser ej kunna bestridas. Antingen har ingen som helst verklig undersökning av jordlagrens beskaffenhet och inverkan på företaget gjorts, eller också har förrättningsmannen ej förstått draga konsekvenserna av undersökningens resultat. Vad än orsaken kan hava varit till undersökningens bristfällighet, måste den anses så mycket mera betänkelig, som företaget, enligt Sandströms plan, vilken förutsatte regleringens genomförande utan sjöreglering och därför med större dimensioner än de för det senare beslutade företaget givetvis i än högre grad än detta var beroende av anmärkta naturförhållanden. Även den senare förrättningen måste emellertid betecknas såsom mycket otillfredsställande. Visserligen upplyser protokollet, att intressenterna hemställt om användande av Sandströms ritningar, men det torde dock rimligen kunna ställas det kravet på vederbörande förrättningsman, att han, såsom sakkunnig, icke utan vidare åtnöjt sig härmed utan framhållit nödvändigheten av grundlig undersökning. Han synes härtill hava haft så mycket större skäl som de erfarenheter, som gjorts vid tillkomsten av järnvägsbron vid Jönåker, vars anläggning på grund av botten- och strandförhållandena i ån visat sig förenad med svårigheter och påkallat speciella anordningar, bort utgöra en maning att gå fram med försiktighet. En noggrann undersökning vid bron hade kanske också uppenbarat, att det ej varit tillfyllest med upprensning under densamma, såsom synemännen ansett, utan att helt andra åtgärder där krävdes, i vilket fall tid och kostnader kunnat sparas.

Huru behövlig en verklig undersökning från Fredholms utgångspunkt varit, belyses för övrigt av det förhållandet, att, enligt vad revisorerna inhämtat, ras på vissa ställen inträffat, trots att den verkställda uppmodringen därstädes varit en halv meter grundare än enligt Fredholms plan.»

Revisorerna hava gjort följande slututtalande i anledning av sina i förevarande avseende verkställda undersökningar:

»Såsom av förestående redogörelser framgår hava vederbörande lantbruksingenjörer i här omnämnda fall icke iakttagit den omsorg och grundlighet vid handläggningen av de dem anförtrodda viktiga uppdragen, som varit påkallat för att intressenterna från början skolat erhålla någorlunda riktig utgångspunkt för bedömning av företagets ekonomiska förutsättningar och lämpligaste sättet för dess utförande. Det må lämnas därhän, huruvida dessa brister äro att tillskriva vårdslöshet eller otillräckliga insikter i facket; ofrånkomligt är

enligt revisorernas mening att intressenterna uti företag av denna natur hava befogade anspråk på att, när de i dylika frågor hänvända sig till statens för ändamålet tillsatta befattningshavare, saken också av dessa utredes på ett så vederhäftigt sätt, att intressenterna ej genom felbedömningar eller slarv av förrättningsmannen föranledas till oräntabla eller illa planlagda företag och därigenom utsättas för allvarliga ekonomiska risker. Det har förekommit att såsom förklaring till att utredningen varit ofullständig anförts, att intressenterna låtit sig därmed nöja eller att de ej velat kosta på en fullständigare. Revisorerna vilja framhålla, att i dylika fall man åtminstone måste kräva, att förrättningsmannen för intressenterna klarlägger vikten av en god grund för företaget och riskerna av åsidosättande av sådana undersökningar, som erfarenheten visat vara behöfliga för företagens rätta bedömning.

Det bör även ihågkommas, att viktiga statsintressen här äro berörda. Det allmänintresse, som ligger i jordförbättringar genom vattenavledningar, och som staten för sin del manifesterat bland annat genom bidrag och lån till sådana företag, lider nämligen givetvis, i händelse av deras misslyckande, allvarligt avbräck, icke blott i det speciella fallet, utan även generellt genom misskrediterandet av detta slags företag. Därtill kommer att storleken av de belopp, med vilka staten engagerar sig i företagen och som stå i visst förhållande till de beräknade kostnaderna härför, röner avsevärd inverkan av det sätt, varpå respektive företag av vederbörande förrättningsman planagts. I detta sammanhang bör jämväl beaktas, att intressenter, som genom bristfällig utredning lockats in på ett företag, vilket sedan visat sig omöjligt för dem att gå i land med, kunna, på sätt även skett, komma att mot staten rikta svåravvisbara krav på att staten, såsom i viss mån moraliskt ansvarig för deras olycka, måtte träda emellan med hjälp utöver den normala. Bortses bör slutligen ej från att olika statsorgan kunna komma att till förfång för annan deras verksamhet tagas i anspråk för skiftande åtgärder till följd av ofullständiga eller felaktiga förrättningar, eller att staten i särskilda fall kan bli som part lidande på dylika förrättningar.

Till anmärkta brister torde i sin mån hava medverkat att lantbruksstyrelsen icke i den utsträckning, som uppenbarligen varit av behovet påkallad, utövat kontroll på sina underordnade organ.

Enligt revisorernas mening är det av ovan anförda skäl synnerligen viktigt att sådana anordningar träffas, som för framtiden utesluta möjligheten av att brister av den art och omfattning, varpå här lämnats exempel, skola kunna förekomma. I sådant avseende synes det revisorerna ligga närmast till hands, att lantbruksstyrelsen och andra överordnade myndigheter på ett kraftigare sätt än hittills öva kontroll över förrättningarna och därvid söka hos förrättningsmännen inskräpa en ökad känsla av det ansvar såväl emot det allmänna som emot de enskilda intressenterna, varunder de hava att fullgöra sina uppdrag.

Möjligen kan det härjämte vara anledning taga under övervägande, huruvida lantbruksingenjörernas kompetens enligt nuvarande bestämmelser är tillräcklig för bedömning av alla de frågor, som vid torrläggningsföretag influera på resultatet. Skulle så till äventyrs ej vara fallet, synes det nämligen revisorerna vara en angelägenhet av vikt att i detta hänseende gällande föreskrifter kompletteras på sådant sätt, att de komma att innebära garantier för en nöjaktig utbildning hos ifrågasvarande befattningshavare.

Det torde till sist kunna ifrågasättas, huruvida de för lantbruksingenjörerna gällande avlöningbestämmelserna äro ur här berörda synpunkter ändamålsenliga. Ett lönesystem, som gör vederbörande tjänsteman i inkomstavseende till väsentlig del beroende av mångfalden av de förrättningar, han kan förskaffa sig och hinna avverka, är givetvis ägnat att fresta såväl till alltför optimisti-

ska kostnadsberäkningar och båtnadsuppskattningar, som till mindre noggrann handläggning i övrigt av förrättningarna. Även denna sida av saken synes därför värd beaktande.»

På sätt statsrevisorena särskilt understrukt, har lantbruksstyrelsen vitsordat, att någon erinran icke skäligen syntes kunna framställas mot ändamålsenligheten av de vid företaget i fråga vidtagna dispositionerna för arbetets bedrivande eller företagets skötsel i övrigt. Med hänsyn jämväl till vad i ärendet i övrigt framkommit torde få anses fastslaget, att ovanberörda väsentligt ökade kostnader för ifrågavarande företag uteslutande föranletts av förhållanden, varöfver arbetsstyrelsen och intressenterna icke kunnat råda samt att dessa följaktligen äro utan skuld till det ekonomiska nödläge, vari företaget råkat. Såsom ovan nämnts hava å intressenterna redan kontant utdebiterats sammanlagt 195,000 kronor, varav emellertid återstå obetalt 13,551 kronor 17 öre. Ett ytterligare betungande av intressenterna, av vilka ett flertal äro i den belägenheten att de redan förut till det yttersta pressats av kostnaderna för företaget, torde såsom i ärendet framhållits för deras vidkommande betyda ruin och förlust av frukterna av kanske livslångt träget arbete.

Med hänsyn till de ödesdigra konsekvenser för ett flertal intressenter, som på sätt ovan framhållits skulle följa av en ytterligare belastning i förevarande avseende, anser jag, att staten i detta fall bör avstå från rätten att framtinga företagets fullbordande på intressenternas bekostnad. Å andra sidan är det såväl i betraktande av de betydande belopp, varmed staten bidragit till företaget, som ock på grund av det allmänintresse, som ligger i jordförbättringar genom vattenavledningsföretag, och som gjorde sig i särskilt hög grad gällande vid tiden för företagets planläggning 1919—1920, angeläget, att företaget på ett tillfredsställande sätt bringas till sitt slut, något som för övrigt torde utgöra en förutsättning för att icke de av staten redan gjorda insatserna skola spolieras och intressenternas berättigade förhoppningar på att genom jordförbättring i någon mån erhålla ersättning för sina uppoffringar gå helt om intet. Härvid torde vid angivna förhållande annan utväg icke stå till buds än att genom ett ytterligare understödande från statens sida sätta intressenterna i tillfälle fullfölja företaget, en åtgärd som ock tillstyrkts av *samtliga* de myndigheter, som yttrat sig i ärendet. Jag anser mig härvid böra — utan att taga ställning till saken — erinra om statsrevisorerens yttrande »att intressenter, som genom bristfällig utredning lockats in på företag, vilket sedan visat sig omöjligt för dem att gå i land med, kunna, på sätt även skett, komma att mot staten rikta svåravvisbara krav på att staten, som i viss mån är moraliskt ansvarig för deras olycka, måtte träda mellan med hjälp utöver den normala». I fråga om understödets belopp hemställa intressenterna om ett anslag utan återbetalningsskyldighet av 322,238 kronor 17 öre, motsvarande på dem belöpande andel i det ej redan utdebiterade underskottet för företaget. Efter avdrag av genom Kungl. Maj:ts ovanberörda beslut den 1 april 1927 i anledning av intressenternas ifrågavarande framställning beviljat dels lån å 62,100 kronor och dels bidrag å 23,260 kronor eller tillhopa 85,360 kronor skulle det

nämnda av intressenterna begärda beloppet minskas till 236,878 kronor 17 öre. Lantbruksstyrelsen har föreslagit (förutom ovan angivna lån och bidrag) att pålningsarbeten måtte till ett belopp av 90,000 kronor utföras genom arbetslöshetskommissionens försorg samt att hos riksdagen måtte äskas anslag åt intressenterna av 142,650 kronor, därifrån dock skulle avräknas vad järnvägsstyrelsen eventuellt kunde varda slutligen dömd att gälda för tryggande av järnvägsbanken intill järnvägsbron över ån vid Jönåker. Härvid bör erinras att Österbygdens vattendomstol i utslag den 9 mars 1927 med ogillande av järnvägsstyrelsens yrkande bifallit intressenternas talan för ett belopp av 75,608 kronor 53 öre jämte ränta å ett belopp av 66,436 kronor 51 öre, varefter saken efter å ömse sidor fullföljd talan för närvarande är beroende på vattenöverdomstolens prövning.

Då på grund av vad arbetslöshetskommissionen i sitt ovan återgivna yttrande anfört något arbete genom kommissionens försorg icke torde komma till stånd, bör ovanberörda belopp å 90,000 kronor tagas i betraktande vid beräkning av det erforderliga ytterligare understödet. Lägges detta belopp till det av lantbruksstyrelsen föreslagna bidraget av 142,650 kronor, erhålles 232,650 kronor, vilket i det närmaste sammanfaller med det av intressenterna begärda beloppet efter ovanberörda avdrag. Enligt ett handlingarna bifogat intyg av statens vederbörande lantbruksingenjör tillkommer på grund av under 1927 tillkomna nya ras en kostnad av kronor 23,500. Det erforderliga beloppet skulle sålunda med utgångspunkt från lantbruksstyrelsens förslag uppgå till $(232,650 + 23,500 =)$ 256,150 kronor och med utgångspunkt från intressenternas hemställan belöpa sig till $(236,878 + 23,500 =)$ 260,378 kronor. För egen del finner jag icke anledning frångå intressenternas utgångspunkt, vadan jag anser anslaget böra bestämmas till 260,378 kronor. Med avseende å frågan huruvida understödet bör utgå i form av lån eller bidrag utan återbetalningsskyldighet eller såsom delvis lån och delvis bidrag delar jag lantbruksstyrelsens av statskontoret biträdda uppfattning, att understödet i sin helhet bör utgå i form av anslag utan återbetalningsskyldighet. Vidkommande sätet för medlens beredande synes mig för undvikande av beviljande av nytt anslag statens avdikningsanslag böra få tagas i anspråk. För sådant ändamål kräves ett medgivande för Kungl. Maj:t att utan hinder av gällande bestämmelser anvisa för ifrågavarande företag ett ytterligare anslag från statens avdikningsanslag. Jag tillåter mig i detta sammanhang åberopa 1925 års riksdags beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 131, varigenom liknande medgivande lämnades beträffande ett företag avseende Säveåns reglering. Visserligen innebär ett dylikt medgivande, att ett eller annat företag, för vilket bidrag sökes, torde få framflyttas något, men å andra sidan torde det vara fullt riktigt att ett med bidrag av statsmedel igångsatt företag, vars fullbordande är beroende av statens ytterligare understöd, lämnas företräde framför nya företag.

Slutligen anser jag mig böra framhålla, att ett beslut i nu föreslagen riktning beträffande Kilaåns regleringsföretag lika litet som i fråga om berörda beslut beträffande Säveåns reglering torde kunna tillmätas någon prejudicie-

rande betydelse, enär båda dessa fall ha avseende å alldeles exceptionella förhållanden.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa,

att riksdagen må medgiva, att till Kilaåns regleringsföretag må utan hinder av gällande bestämmelser anvisas ytterligare statsbidrag med 260,378 kronor från statens avdikningsanslag.

Stockholm den 21 januari 1928.

G. Sederholm.

I motionens syfte instämma:

A. J. Bärq.

Edw. Larson.

M. Svensson.

Oscar Ericson.